

מתיר, דעד ולא עד בכלל, אלא דאתקין הכי גזירה שמא יבנה ב"ה ויבואו לטעות לאכול משהאיר מזרח, וכדאיתא בגמ'. מיהו איכא בגמ' מ"ד דלר"י עד ועד בכלל, וכל היום אסור מן הדין, ולא התקין ריב"ז כלום חוץ מן הדין, אלא שדרש והתקין. והא דקתני הכא האי תקנתא, משום דהא מתני' איתניא הכי במס' ר"ה, דמני עשר תקנות שהתקין ריב"ז, וכיון דאיתה הכא רישא דמתני' סיימה כולה כי התם, אבל במס' מנחות דאצטריכא ליה סיפא, לא קתני רישא משום סיפא, וקתני סיפא בלחוד.⁴⁴

גמרא מ"ש מהרה יבנה בית המקדש כו'
דאיבני אימת אילימא⁴⁵ בשיתסר. אחר הנץ החמה, כבר האיר מזרח התירו, ושפיר אכלי. אלא דאיבני בחמיסר מחצות ולהלן לישתרי. פי' דהא מסתמא עד חצות יום ששה עשר קרב העומר, והם מותרים בחדש מחצות היום ולהלן של ט"ז, דאמר מר⁴⁶ הרחוקים מותרים מחצות היום ולהלן שאין ב"ד מתעצלין בו. ופרקינן דאיבני בלילא [אי]⁴⁷ בסמוך לשקיעת החמה, שאין להם פנאי כ"כ לקצרו ולעשות הימנו גרוסות ולטחון ולרקד עד חצי היום. ותימ' היאך נבנה ב"ט סמוך לשקיעת החמה ותלא י"ט הוא, ואין בגין ב"ה דוחה שבת וי"ט. ועוד היאך נבנה בלילה שאין בגין ב"ה אלא ביום, כדכתיב⁴⁸ וביום הקים את המשכן ביום מקימין ואין מקימין בלילה⁴⁹. ואין לנו לפרש בזה אלא כמו שפירש"י שבגין ב"ה לעתיד לבא ביום מן השמים, כדכתיב⁵⁰ מקדש ה' כוננו ידיך.

[מא, ב] מה"מ דת"ר כו' עד מלתא אנכ אורחיה קמ"ל דמתנה להחזיר שמה מתנה. פירוש⁵¹ וממון גמור הוא שלו לכל דבר, וכבר ברירנא לה בפרק יש נוחלין⁵², מהא שמעינן שהנותן

אלא א"ר אשי מחלוקת בפרי שני. ומתניתין⁵¹ דחנוני רגיל אצלו כר' אלעזר דלא כר' יוחנן, אבל בפרי ראשון ד"ה דרך מקח אין דרך חלול לא.

ופרכינן והא קתני⁵² אחד שביעית ואחד מעשר מתחללין בו⁵³. פי' דקס"ד דפירות שביעית ממש קאמר.

ופרכינן מאי שביעית דמי שביעית. שהוא פרי שני, ואתא כרבי אלעזר ורבי יוחנן דאמרי כאידך תנא דלעיל. דאי לא תימא הכי אלא דשביעית היינו פירות שביעית, דכוחה גבי מעשר גמי מעשר ממש, היאך מתחלל על בהמה וחיה, והא כתיב בפדיון מעשר⁵⁴ וצרת הכסף, שאין פודין אותו אלא על מטבע שיש עליו צורה חשובה שהיא יוצאת, כדפרישנא בפרק הזהב⁵⁵, אלא דמי מעשר, ה"נ דמי שביעית, והלכה כרבי יוחנן.

מתני' בראשונה היה לולב ניטל שבעה במקדש⁵⁷. דכתיב⁵⁸ ולקחתם לכם עד ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים, דהיינו שישמחו שבעה ימים לפני ה' שוהו בבית המקדש, בלולב ושאר מיגין האמורין בראש הפסוק⁵⁹.

ובמדינה יום אחד. פי' ירושלים וכל שאר ארץ ישראל נקרא מדינה בכל מקום⁶⁰.

התקין ריב"ז שיהא לולב ניטל שבעה במדינה⁶¹ לאחר חורבן זכר למקדש ושיהא יום הנף כולו אפור. פי' שיהא יום הנפת העומר שהיא יום ששה עשר אסור בתבואה חדשה, דאילו בזמן שבית המקדש קיים כיון שקרב העומר בששה עשר מותרים לאלתר בחדש, כדכתיב⁶² עד הביאכם, אבל בזמן דליכא בית עצומו של יום מתיר, כדכתיב⁶³ עד עצם היום הזה, וכדאיתא במנחות⁶⁴, וסבר ר' יוחנן מדינא דהאיר מזרח

אחרונים, וכמה ספרים מסתפקים בזה עי' משנת יוסף ח"ג ע' קס קסא. 31 צ"ל ומתניתא. 32 לפנינו דקתני. 33 תיבת "בו" מיותרת. 35 דברים יד, כה. 36 עי' בחידושים החדשים לבבא מציעא מד, א ד"ה אסימון. 37 לפנינו במקדש שבעה. 38 ויקרא כג, מ. 39 וכ"כ רבנו בתחילת הפרק. 40 וכ"כ הר"ן, והרמב"ם בפיהמ"ש כתב דירושלים בכלל מקדש. 41 לפנינו: במדינה שבעה. 42 ויקרא כג, יד. 43 שם.

לחבירו ב"ט סתם, על מנת להתזיר הוא, ואומדנא דמוכח הוא אע"פ שלא פי', שאין אדם מתערטל ממצותו ליתן לאחרים בעוד שצריך לו, דהא סתם נתנו להם ר"ג, ואפ"ה אמרינן להדיא דקמ"ל דמתנה ע"מ להתזיר שמה מתנה⁵³, ועל זה סמכו ליתן כל אדם לזלב לחברו ב"ט סתם, וכן עיקר. ובענין אתרוג שלקחו שנים בשיתוף כתבו הראשונים ז"ל⁵⁴ ושאין אחד מהם יוצא בו ביום ראשון עד שיקנה מחברו חלקו, מההוא דפרק יש נוחלין⁵⁵ וכן דעת מורי הרב ר"א גר"ו. והנכון בעיני כדברי מורי הרשב"א גר"ו⁵⁶ דכיון שנשתתפו בו לדעת כן יש ברירה לדברי הכל⁵⁷, וא"צ להקנות חבירו, וכבר כתבתם בפרק יש נוחלין⁵⁸, ומכאן היתר ברור לאתרוג שלוקחין צבור⁵⁹, ובתוס' עקמו הדרך הזה בענינים אלו, וכבר הארכתי בזה בלקוטי. כי הוא דאמר רבא אתרוג⁶⁰ זה נתון לך במתנה על מנת להחזירו לי ונטל ויצא בו החזירו יוצא פי' שהחזירו בו ביום — בענין שיוכל לצאת בו ביום אם עדיין לא יצא באותו יום — או למחר, דאמדין דעתא הוא שיחזירו לו כדי שיצא בו לכשיצטרך⁶².

לא החזירו. פי' ⁶³ שלא החזירו כלל, או שלא החזירו עד שעבר זמן מצותו, לא יצא, שכיון שלא קיים תנאו בטלה המתנה, וחזרת דמים

לאו חזרה היא כלל, דהכא אלולב קפיד, כדאמרינן התם בגיטין⁶⁴ ע"מ שתתן⁶⁵ לי אצטלית דאצטלית דוקא, דלצעורה קא מכיון, וכ"ש בזה שצריך לו לצאת י"ח וכדכתיבנא במסכת גיטין⁶⁶. והא דאמרינן הכא דהחזירו יצא אע"ג דהוה ליה תנאי ומעשה בדבר אחד⁶⁷, משום דסמכינן אמסקנא דהתם⁶⁸ שכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי, וכשתחזירו אגלאי מלתא למפרע שזכה בו בשעת גטילה, אבל כי ליכא מעכשיו לא יצא, דהא לא זכה עד לאחר חזרה שקיים התנאי, וכשנטלו קודם לכן לא היה שלו, אלא למאן דסבר דגמרינן מתנאי בני גד ובני ראובן שכל תנאי ומעשה בדבר אחד התנאי בטל כמי שאינו והמעשה קיים, ואע"פ שלא החזירו יצא, והיינו דאמרינן התם הרי זה גיטך ע"מ שתחזירי לי את הנזיר הרי זו מגורשת, ופרישנא טעמא בחד לישנא משום דהוי תנאי ומעשה בדבר אחד ואינו תנאי כלל, דאי לא אינה מגורשת כלל, דהא כי מהדרא ליה ניירא הוא דזכיא ביה, והאי שעתא ליתיה ברשותה דתתגרש ביה. ולבסוף אסיקנא דאע"ג דלא גמרינן מתנאי בני גד ובני ראובן מגורשת כשתחזירו למפרע כשהגיע לידה, שכל שאומר על מנת כאומר מעכשיו דמי. ודכותה אמרינן הכא שאם החזירו יצא למפרע, ואם לא החזירו לא יצא, ולא אמרינן תנאי ומעשה בדבר אחד

משי"כ רבנו לעיל כז, ב בד"ה תנאי וצ"ע. 58 שם. 59 שיוצא בו כל אחד ואחד יפה בלא שום הקנאה, ואפילו יש בו זכות לקטנים דלאו בני אקנויי נינהו אין בכך כלום. כ"כ רבנו בב"ב שם. ועי' משי"כ רבנו לקמן מו, ב. 60 עי' תוס' ד"ה אלא. 61 לפנינו הגירסא שונה. 62 וכ"כ רבנו בב"ב שם, וכ"כ הר"ן והמאירי, ועי' לקמן הערה 82, וכ"כ הרשב"א בתשובה סי' אלף, ושם כתב שאם לא אמר "לי" אין צריך להחזירה באותו יום או למחר. ועי' בכורי יעקב סי' תרנח ס"ק י, יב. 63 בכ"י יש בקטע זה השמטות רבות. 64 עד, ב. 65 צ"ל ע"מ שתתני לי אצטליתי. 66 עי' בחי' רבנו שם, וכ"כ הר"ן, וכן דעת בעל העיטור עי' רא"ש, וה"ר אביגדור כהן צדק הובא בתשו' הרא"ש כלל לה ס"ב כתב: דהתם מכיון לצערה הילכך אצטליתו דוקא קאמר לה, אבל בעלמא אפי' רבנן מודו דחזרת דמים שמה חזרה. ועי' שער המלך פ"ה מלולב ה"י ודבריו צ"ע. 67 ובגיטין עה, א אמרי' דלא הוי תנאי. וכה"ק התוס'. 68 שם ע"ב.

ועי' לעיל הערה 253. 53 וכ"כ העיטור בהל' לולב הובא ברא"ש כאן, וכ"כ הר"ן בשם ויש שלמדו מכאן, וכתב ע"ז וטעמא דמסתבר הוא אע"פ שאין בכאן ראיה מכרחת, ועי' כפות תמרים, וכן דעת המגיה הל' לולב סי' כח. 54 כ"כ הרא"ש בשם רב שרירא גאון וכ"כ הרי"ף, וכ"כ רבנו בחידושו ל"ב שם בשם הגאונים והרי"ף, והרשב"א שם כ"כ בשם תשובת הר"א אב ב"ד, וכן דעת המחזור ויטרי עי' 419 והרי"א, ועי' תוס' ד"ה אלא. 55 בבא בתרא קלז, ב. שאמרו שם האחין שקנו אתרוג בתפוסת הבית נטלו אחד מהן ויצא בו אם יכול לאוכלו יצא ואם לאו לא יצא. 56 וכ"כ הרשב"א בחידושו ל"ב שם עיי"ש, וכ"כ בתשובה ח"א סי' סב אלא ששם כתב שכותב כן להלכה ולא למעשה. ובצרור החיים ע' קו כתב: אבל מורי הרשב"א ז"ל כתב דכשקונין כל הקהל בדעתם יש שנותנין כל אחד חלקו לחברו ע"מ להחזיר ואין צורך עתה לאמרו כל אחד לחבירו. ועי' קצוה"ח ונתיבות שם, ועי' עמק יהושע הל' אתרוג ולולב סי' יא, ועי' תוס' ד"ה אלא. 57 אף להסוברים דאין ברירה עי' רשב"א שם. ועי'

כשנעשית בהערמה כמתנת בן חורין, דאמר אינה לפניך אלא כדי שיבא אבא ויאכל כו', וכדאמרינן התם ⁸⁰ סעודתו מוכחת עליו, וכן הוא בירושלמי ⁸¹ דגרסינן התם בעי ר' ירמיה מעתה אין אדם נותן מתנה לחבירו ע"מ שלא יקדישה לשמים, ופריק כיני מתני' כל מתנה שהיא כמתנת בן חורין שנעשית בהערמה שאינה אם הקדישה מקודשת אינה מתנה. וכבר ביררנו זה במקומות הרבה, ושמע' מינה דמתנה ע"מ להחזירה רשאי ליתנה לאחרים ואחר לאחרים, ובלבד שתחזור לבעלים ראשונים כמו שהתנו ⁸², כי הכא שר"ג נתנו לרבי יהושע ור"י לרבי אליעזר ור"א לר"ע והחזירו לר"ג.

שיכול להקדישו, אלא שצריך לפדותו) וכ"כ דעת הריבב"ן. ומתוס' ד"ה ואם נראה שחולקים בזה על רבנו ושאר הראשונים הנ"ל, שכתבו: ומה שלא החזירו ר"י לר"ג אלא נתנו לראב"ע וכו' דעתו של ר"ג היה שיצאו כולם ואח"כ יחזירוהו, ומבואר דס"ל להתוס' שאם זה לא היה בדעתו של ר"ג לא היו יכולים ליתנו לאחרים. ולכאורה ס"ל להתוס' דכן מונח בנתינתו שרק יחזירו לו ושלא יתנו לאחרים, וא"כ ה"ה בכל מתנה ע"מ להחזיר, (וכ"כ המאירי בשם י"מ), או אפשר דס"ל להתוס' דהנותן אתרוג ע"מ להחזיר כונתו דלאחר שיצא מיד יחזירו, לכן אם לא היה בדעתו שיתנו לאחרים א"א ליתנו לאחרים דצריך להחזירו מיד, (אבל לפני שיצא יוכל ליתנו לאחרים), והרשב"א בתשובה סי' אלף דעתו כרבנו וז"ל: לכאורה משמע כשאמרו לו שתחזירוהו לי שיהא ראוי לי לצאת למצותי קאמר, ולא שיהא צריך להחזירו לו מיד שיצא בו, וכאלו לא נתנו לו בפ"י אלא לצאת בו בלבד, אלא שאם ירצה גם הוא נותנו לאחר ואחר לאחר ובלבד שיחזור לבעלים הראשונים וכמעשה של ר"ג וזקנים וכו'. והר"ש משאנץ בפ"י לספרא אמור פט"ז ב כתב: וי"ל דר"ג נתנו מתחילה לר' יהושע ע"מ להחזיר, ואע"ג שהוא לא החזירו מתחילה אלא לר"ע, אין לחוש בזה רק שיבוא לידו, דבפ"י יש נוחלין קאמר שור זה נתון לך במתנה ע"מ שתחזירוהו לי והקדישו ה"ז מוחזר ומוקדש, ופריק א"ל רבא לר"ג ומאי אהדריה כו', משמע אם פדאו והחזירו מתחלה הוי הקדש גמור למעול בו, ה"ג מה שנתן ר' יהושע לחברו הוי מתנה גמורה מאחר שלבסוף הוחזר לר"ג, ומיהו התם ודאי גם דעתו של ר"ג היתה לכך שיצאו בו כולם. ועי' שבלי הלקט סי' שסד, ועי' בכורי יעקב סי' תרנח ס"ק י"ז, וביאור הלכה שם ס"ה. ועי' אבני מלואים סי' כח ס"ק גג שהוכיח מדברי התוס' דמתנה ע"מ להחזיר היינו ע"מ להקנות כדעת רבנו בקדושין, והנה רבנו כאן לא כתב כהתוס', וצ"ע.

תנאו בטל וזה מבואר. איכא דק"ל ⁶⁹ אי אמר ליה על מנת שתחזירוהו לי היאך יוצא בו, דכיון דאמר לי מידי דתוו לי קאמר, ואינו יכול להקדישו כדאיתא בפרק יש נוחלין ⁷⁰, ואמרינן בנדרים ⁷¹ ובבא בתרא ⁷² כל מתנה ⁷³ שאם הקדישה אינה מקודשת אינה מתנה, ומפני זה כתב רש"י ז"ל ⁷⁴ בבבא בתרא דל"ג לי, והראב"ד כתב דשפיר גרסינן לי והכא הרי הוא יכול להקדיש טובת הנאה שיש לו באתרוג זה, ונותן לו ⁷⁵ דמי הנאה להקדש ⁷⁶, ול"ג כדכתבנא התם ⁷⁷. אבל הנכון ⁷⁸ דקושיא מעיקרא ליתא, דכי אמרינן התם כל מתנה שאם הקדישה אינה מקודשת אינה מתנה ⁷⁹, אלא

69 כה"ק תוס' ד"ה הילך והר"ן וש"ר. ועי' ריב"ב שכתב דמ"ד דמתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה סובר דלית הלכתא כרבנן דאמרי כל מתנה שאם הקדישה אינה מקודשת אינה מתנה. 70 ב"ב קלז, ב. 71 מח, א. 72 קלד, א. 73 כג' רבנו בב"ב שם, ולפנינו: כל מתנה שאינה שאם הקדישה מוקדשת אינה מתנה. ועי' ר"ן בנדרים שם. 74 צריך לומר "ר"ש" ר"ת רבנו שמואל זכ"ה בר"ן. ולפנינו שם ל"מ. ועי' שער המלך פ"ח מלולב ה"י. 75 תיבת "לו" מיותרת. וליתא גם בר"ן. 76 וכו"כ הר"ן בשם הראב"ד. וכו"כ המאירי בשם גדולי המפרשים שהוא הראב"ד, וכו"כ הרשב"א בקדושין ו, ב עיי"ש. ולפ"ז לא חל הקדש על האתרוג, ורק הטובת הנאה שייכת להקדש, וכ"כ דעת הרי"ד עי' בפסקיו ובתוספותיו. ורבנו בחידושו לב"ב קלז, ב ולקדושין ו, ב כתב דדעת הראב"ד שצריך לפדותה. ומבואר דס"ל דחל הקדש על האתרוג, וזו דעת ההשלמה והביאו המאירי בשם גדולי הדורות, וכן דעת ה"ר אביגדור כהן צדק הובא בתשו' הרא"ש כלל לה ס"ב וצ"ע, והריבב"ן כתב בשם הרב ר' אביגדור שיכול להקדיש גוף הלולב עד אותו זמן שנתן לו, ואחר אותו זמן יוצא לחולין, והביא ראיה מנדרים כט א"ב דתניא האומר כל ל' יום תהא בהמה זו עולה ולאחר ל' שלמים אם הקריבה תוך ל' עולה לאחר ל' שלמים, אלמא יכול להקדישה לפי הזמן שרוצה ואח"כ יוצא לחולין. וזה סותר למש"כ בתשובה הנ"ל ששם כתב דצריך לפדותה וצ"ע. ועי' אבני מלואים סי' כח ס"ק גג. ועי' קצוה"ח סי' רמא סק"ד ובנתיבות סק"ד. ועי' כפות תמרים. 77 בב"ב שם. 78 עי' בדברי רבינו בחידושין לקדושין שם. וכן תי' התוס' וש"ר. 79 חסר כאן: אינו. 80 נדרים מח, א. 81 נדרים פ"ה ה"ו. 82 וכו"כ הר"ן, והוא משום דכל זמן שהוא אצלו חשוב מתנה גמורה [ראה לעיל הערה 52] ויכול ליתנו למי שירצה. וכן דעת המאירי וכן דעת ה"ר אביגדור כהן צדק שם (וכן דעת ש"ר הנ"ל שסוברים

פסוקי תהלים

ספרות

שלא אמר ר' יוסי אלא בלולב שזמנו בתול ומפני שהוא בן טלטול בביתו. מיהו האידנא דלולב אינו דוחה שבת אפילו בביתו אסור לטלטלו, ובטלה מתני' ⁹⁰ דקתני מקבלת אשה מיד בנה כו', ואידך דר' יהודה דאמר בשבת מתזירין, דכל הני ליתנהו אלא בזמן ב"ה שדוחה שבת, ולא ידענו למה הביאם רבי אלפסי ז"ל בהלכותיו ואפשר שלא הביאם אלא ללמוד מה שאמרו עליה בגמ' ⁹⁰ מדאגביה נפק ביה.

[מב, א] גמ' אמר אביי ל"ש אלא שלא יצא בו אבל יצא בו. כבר בביתו קודם שיוציאנו, חייב, דלאו טועה בדבר מצוה הוא שכבר השלים מצותו. ופרכינן כי לא יצא בו מעיקרא, הא נפיק ביה השתא כי אגביה מקמי דליפוק ביה, דהא מדאגביה נפיק ביה. ופרקי' בשהפכו, י"מ ⁹¹ שנטלו ביד שמאל, וליתא, שאין זה מעכב בדיעבד. אלא פירושו שהפכו מלמעלה למטה, ואין יוצאין בו אלא כדרך גדילתו, כדאיתא באידך פרקין ⁹². ורבה ⁹³ אוקמה בשנטלו בכלי דרך בזיון, ולא יצא בו דלא הויא לה לקיחה תמה ⁹⁴. ומדדחקי' בהני שגויי כוליה האי, ולא אוקים בשלא נתכוון לצאת בו כשהוציאו, שמעינן דקיי"ל דמצות איז צריכות כונה לצאת ⁹⁵, והיינו דפרכי' גמי להדיא והא מדאגביה נפק ביה, וזו ראייה גמורה, מיהו

א"ל ⁸³ בר אמימר לרב אשי אבא צלווי מצלי ביה ⁸⁴. פי' כשהיה אוהז לולבו בידו לא היה מניחו בשעת תפלה. ואותבי' ליה מדתני לא יאחז אדם תפילין בידו ס"ת בזרועו ⁸⁴ ומתפלל, ואמר שמואל דסכין וקערה ומעות כיוצא בהם שאסור להתפלל בעודן בידו, ואע"ג דלא הוו דבר שבקדושה שיקפיד כל כך בגפילתן מידו, חיישינן דלמא טריד בהו ⁸⁵, וכ"ש ספרים וכיוצא בהם, חוץ מסידור תפלות, דבהא ודאי ליכא למיחש. ופרקינן התם לאו מצוה היא וטריד, הכא מצוה היא ולא טריד בה. פירש"י כי מתוך חביבות של מצוה שנטלו לצאת בו לא טריד, ולא ירדנו לסוף דעתו דודאי כ"ש שמתוך חביבות המצוה יתן לבו בלולב שלא יפול ולא יתכוין בתפלתו ⁸⁶. ויש לפרש דטרדה דלולב כיון דמצות שעתא היא והיא חביבה, אע"פ שמפנה לבו עליה קצת אינו מפנה לבו לבטלה, ואין זה מתעכב ⁸⁷ בתפלה כדי למנוע ממנו חיוב המצוה, כי אפשר שחיוב מצוה זו יתגנו ויזכירנו לכיון לבו בתפלתו יותר ⁸⁸, ואפשר שלזה כיון רש"י ו"ל בפירוש, כנ"ל.

מתני' רבי יוסי אומר י"ט הראשון של חג שחל להיות בשבת. פי' ולולב דוחה את השבת ושכח והוציא את לולבו לר"ה פטור לפי שהוציאו ברשות, פי' דטריד והו"ל טועה בדבר מצוה ופטור מקרבן, ואמרינן בפסחים ⁸⁹

ואתי לאפוכינהו ואתי לאפסולי, ולכאורה מה חששא איכא גם אם יפסול כיון דכבר יצא כשנטלם הפוך אתרוג בימין ולולב בשמאל ואינו מחליפו רק למצוה מן המובחר, ואפי' לא נתכוון לצאת ג"כ יצא וכו', וא"ל דהחשש הוא שיפסול ולא יהיה לו אתרוג לימים אחרים, זה אינו דהא כל אופני פסול שיתהוו ע"י גפילה כגון חסר נטל עוקצו ופסמתו וניקב אינם פסולין רק ביום ראשון לבד, אע"כ דהחליף לא יצא, אילו דבריו. והנה דעת רבנו בתחילת הפרק כדעת הרמב"ן דהמשנה איירי במקדש דכל שבעת הימים מצות גטילת לולב הוא מן התורה. והגמ' לעיל שם מבארת את המשנה ושפיר חיישינן שמא יפסול בפסולין הנ"ל ולא יכול לצאת בשאר ימים שהם מן התורה. וע"י ראבי"ה שם וסי' תרצד. ⁹² לקמן מה, ב. ⁹³ צ"ל ורבא. וכמש"כ לפנינו, דהא אקשינן עליה בגמ' והא רבא הוא דאמר לקיחה ע"י דבר אחר שמה לקיחה לעיל לו, ב ושם הוא רבא, דרבה ס"ל דלא שמה לקיחה. ⁹⁴ ע"י לעיל לו, א ובמש"כ רבנו שם. ⁹⁵ וכ"כ תוס'

⁸³ לפנינו נוסף כאן: מר. ⁸⁴ מכאן עד ופרקינן חסר בכ"י. ⁸⁴ כג' כ"מ וכ"ב בדק"ס, והראשונים. ⁸⁵ וכ"כ תוס' ד"ה ואמר. ⁸⁶ ורש"י לפנינו ביאר דבריו, ועי' ערוך לנר (ולפני רבנו היתה מהדורה אחרת של רש"י), ועי' ריב"ב. ⁸⁷ גראה שצ"ל: מעכב. ⁸⁸ עי' ר"י מלוניל. ⁸⁹ עב, ב. ⁹⁰ לקמן מב, א. ⁹¹ פי' ר"ח, וכ"כ מדברי העיטור בשם הגאונים שכתב: וכל היכא דבעי למנקטי שלא בשעת מצוה אי אית ליה ינוקא מייתי ליה, ואי לא מהפיק ביה, א"כ נקט שלא כדרך גדילתו. ומשמע דמהפיק לאו היינו שלא כדרך גדילתו. וכ"כ הראבי"ה סי' תרצח בשם וי"מ וכתב ע"ז ולא נהירא דהפכן הוה ליה למימר, א"כ הו"ל כשהחליף. והאליהו רבא סי' תרנא ס"ק יב כתב דמדברי ר' יעקב המובא בשבה"ל סי' שסו משמע דאם הפכן מימין לשמאל לא יצא. ועי' בכורי יעקב סי' תרנא ס"ק טז שכתב: אכן לענ"ד יש להביא ראייה דלא יצא מהא דאמרי' לעיל לא, ב זמנין דמחלפי ליה